

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

A. D. Xenopol

ISTORIA ROMÂNILOR DIN DACIA TRAIANĂ

Vol. II

**Istoria medie, partea I
De la întemeierea țărilor române
până la moartea lui Petru Rareș**

**Ediție îngrijită și prefață de
I. Opreșan**

Editura SAECULUM I.O.
București – 2018

Cuprins

<i>O istorie critică a românilor (I. OPRIȘAN)</i>	5
<i>Câteva precizări editoriale (I. OPRIȘAN)</i>	19
<i>Precuvântare</i>	23

CARTEA II ISTORIA MEDIE Epoca slavonismului

Capul I

De la întemeierea țărilor române până la Ștefan cel Mare

I. Întemeierea statelor române

1. Descălecarea Munteniei	28
2. Descălecarea Moldovei	53
3. Caracterul descălecării	66

II. Muntenia până la Vlad Țepeș

1. Predecesorii lui Mircea cel Mare	81
2. Mircea cel Mare	98
3. Urmașii lui Mircea	119

Resp III. *Moldova până la Ștefan cel Mare*

- 1. Predecesorii lui Alexandru cel Bun 132
- 2. Alexandru cel Bun 150
- 3. Urmașii lui Alexandru cel Bun 159

IV. *Organizarea primitivă a țărilor române*

- 1. Domnul 172
- 2. Boierii 190
- 3. Biserica 219
- 4. Starea economică 229

Capul II

Epoca lui Ștefan cel Mare

I. *Vlad Țepeș și tinerețea lui Ștefan*

- 1. Ștefan ocupă tronul moldovenesc 242
- 2. Vlad Țepeș domnul Munteniei 253
- 3. Luptele cu Matei Corvin și Radu cel Frumos 268

II. *Luptele lui Ștefan cu turcii*

- 1. Starea Europei 275
- 2. Bătălia de la Racova 287
- 3. Bătălia de la Războieni 299
- 4. Pierderea Chiliei și a Cetății Albe 325

III. *Cei de pe urmă ani ai domniei lui Ștefan*

- 1. Luptele cu polonii 332
- 2. Viața privată a lui Ștefan 350
- 3. Caracterul lui Ștefan cel Mare 360
- 4. Istoria Munteniei de la 1462-1494 370

IV. Organizarea militară a țărilor române

Respect pentru oameni și cărți

1. Elementele sociale	378
2. Elementele ostășești	395

Capul III**Istoria țărilor române de la moartea lui Ștefan cel Mare până la aceea a lui Petru Rareș****I. Istoria Munteniei de la Radu al IV-lea și Neagoe Basarab**

1. Domniile evlavioase ale lui Radu al IV-lea
și Neagoe Basarab	406
2. De la moartea lui Neagoe Basarab la aceea a lui Radu
Paisie	424

II. Istoria Moldovei de la moartea lui Ștefan cel Mare până la aceea a lui Petru Rareș

1. Bogdan încrucișatul	440
2. Ștefan cel Tânăr	454
3. Petru al IV-lea Rareș, întâia domnie	464
4. Ștefan Lăcustă, Alexandru Cornea și a doua domnie a lui
Petru Rareș, 1538-1546	488

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
XENOPOL, ALEXANDRU DIMITRIE

Istoria românilor în Dacia Traiană / A. D. Xenopol ; ed. îngrijită
și pref. de I. Opreșan. - Ed. a 4-a, rev. - București : Saeculum I.O, 2013-
8 vol.

ISBN 978-973-642-322-2

Vol. 2. - 2014. - ISBN 978-973-642-339-0

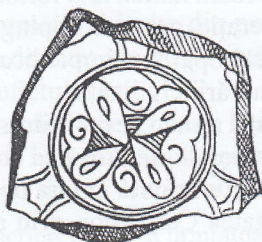
I. Opreșan, Ionel (ed. șt.)

94(498)

CAPUL I

DE LA ÎNTEMEIEREA ȚĂRILOR ROMÂNE PÂNĂ LA ȘTEFAN CEL MARE

1290-1467

I ÎNTEMEIEREA STATELOR ROMÂNE 1290-1348

1. Descălecarea Munteniei

Cu întemeierea Munteniei și apoi a Moldovei, poporul român încearcă, pentru prima oară, a trăi un trai neatârnat, vis ce avu numai o prea scurtă viață; dar el nu fu niciodată cu totul înađușit, căci istoria țărilor române ia de acum înainte caracterul unei veșnice protestări contra dominării străine, protestare când energică și continuă, când trezită în zestimpuri, totdeauna însă vie în sufletul poporului lor.

Această luptă necurmată a unui popor mic care nu voiește să moară contra unor vultani ce se abăteau pe întrecutele pe corpul său spre a-l sfășia, constituie elementul dramatic în desfășurarea istoriei noastre, acela care îi dă interesul și valoarea, ce-i lipsește în mare parte din punctul de vedere al culturii.

Și cum s-ar fi putut dezvolta o asemenea, în sensul unei contribuiri la propășirea omenirii, când în fiecare moment românul trebuia să lupte pentru a-și apăra existența?

Se sfărșise năvălirile barbarilor; dar nu se întemeiase liniștea, fără de care o propășire și dezvoltare a culturii nici nu poate fi gândită. Turburările luară numai altă formă; ele însă se moșteniră din generație în generație, pentru a împinge pe poporul român tot la frământări și neastâmpăr și a împiedica în el avântul gândirii, nervul neapărat al oricărei civilizații.

Până acum poporul român se constituise în privirea etnică, închegase unitatea lui morală, se pregătea chiar a da zbor unei vieți politice, când aceasta fu strivită în țara de leagăn a naționalității sale, cuprinsă în cetatea Carpaților, prin cucerirea maghiară. El

Reînsă, care gustase din rodul cel dulce al vieții naționale, nu se mai putea dezlipi de el. Împins de unguri, ce apăsau tot mai greu jugul pe grumajii săi, el căută în afară de zidurile Carpaților mântuirea lui. Înaintările sale cele dintâi se opriră nu departe de poalele munților, întrucât brâul de barbari ce-l încingea pe dinafară nu-i învoia o mai întinsă răspândire.

După ce, însă, ultimele hoarde prădătoare fură curățite de orcanul năvălirii tătare, românii se putură lăți mai departe și da naștere astfel celor două formațiuni de state mai însemnate, în care singure putu să se dezvolte o viață adevărat românească.

Apăsarea ungurească, ce împinse pe români a se răspândi către câmpiile Munteniei și Moldovei, nu avea la început un caracter politic. Pe la capătul veacului al XIII-lea, epoca descălecării, românii de peste munți erau încă departe de a fi fost reduși în starea aceea de iloți în care îi aflăm gemând mai târziu. Ei nu pierduseră acele garanții de care rămaseră înconjurați până prin veacurile al XIV-lea și al XV-lea. Erau încă o națiune cu drepturi recunoscute de stăpânii ei, nu o turmă de robi degradată și înjosită.

Iobăgia, mai ales, starea normală a românilor transcarpatini de mai târziu, era necunoscută, și ei erau constituiți în comunități militare, îngrădite de privilegii potrivite cu însemnătatea rolului pe care îl îndeplineau¹.

Dacă, însă, nu găsim în starea politică a românilor din acele timpuri motive care să-i fi împins a-și lăsa vatră, moșie și avere, pentru a căuta aiurea scăpare și adăpostire, starea lor religioasă ne arată că ei au trebuit să facă o asemenea jertfă și s-o aducă pe altarul Dumnezeirii, ca buni și cucernici creștini. Și Dumnezeul lor le ajută; căci în văile larg deschise către câmpia în care ei se coborâră, românii putură să se întindă neîmpiedicat, să dea naștere unor formațiuni ieșite din propriul lor caracter și să dezvolte, mai mult de cum era cu putință în țara unde fusese subjugați, cuprinsul sufletului lor.

Papii, neconținut la pândă pentru a-și lăți autoritatea, după ce puseră sub piciorul lor întregul Apus, își îndreptară privirile și asupra Răsăritului, unde și aici, erau popoare multe și bogate, din

1. Vezi vol. I al acestei scrieri p. 442 și urm[ătoarele].

a căror supunere ei puteau trage însemnate foloase. Căci să nu credem că numai motive spirituale împingeau pe papi, ca și pe alți pristavi ai bisericii creștine, la neîncetata sporire a stăpânirii lor. Elementul omenesc, cu patimile și egoismul său interesat, a fost pârghia cea mai puternică care a însuflețit întotdeauna prozelitismul, și dacă agenții nemijlociți ai acestei întinderi, misiionarii și ordinele religioase, erau poate recrutați dintre oamenii cei curați cu inima și cu duhul, nu era tot astfel și cu cei care îi trimiteau, și care urmăreau sub masca religiunii scopuri de lumească dominare.

Ungurii se întorsese din început la creștinismul Răsăritean. În curând însă silințele papilor îi dezbinară de acea biserică și-i alipiră către a lor; călugării și episcopii italieni umplură Ungaria; limba latină se introduse în biserică și dregătoriile lor, și statul unguresc, atât de asiatic-oriental prin elementul său poporan, începu a gravita către Apus prin religia la care se închina. Sfântul Ștefan este privit de unguri ca întemeietorul acestei îndreptări noi în viața poporului maghiar.

De îndată ce papii câștigară la planurile lor un popor energetic, și care în acele timpuri de barbarie plătea mult în cumpăna istoriei, ei vroiră să se slujească de dânsul pentru a întoarce la creștinismul catolic și alte neamuri cu care ungurii veneau în atingere. Astfel, papii, prin mijlocirea arhiepiscopului unguresc, înființează în țara locuită de secui, încă înainte de anul 1096, episcopia Milcovului, pe care o prefac la 1228 în acea a Cumanilor, și la anul 1234 Papa Grigorie al IX-lea invită prin[tr-]o scrisoare pe regele ungarilor Bela al IV-lea, ca să aducă la adevărata cunoștință de Dumnezeu pe poporul valah, care ar locui în acea episcopie și despre care ar fi aflat că în loc de a primi sfintele taine de la episcopul catolic al cumanilor, ar asculta de niște pseudo-episcopi de rital grecesc. Îl roagă să pună mai curând în lucrare făgăduința ce i-a dat și să silească pe numiții valahi a asculta de episcopul catolic¹.

1. Adăogim cătră locurile raportate în vol. I, p. 499 și următoarele rânduri din bula papală din 1234, al cărei început l-am reprodus acolo: „Cum autem tu tanquam princeps Catholicus juramento promiseris te omnes inobedientes Romanae ecclesiae în terra tua ad obediendum

Deși în această scrisoare este vorba de a întoarce la catolicism pe creștinii schismatici din episcopatul cumanilor, care se întindea mai mult dincoace de munți, prin Moldova sudică, putem induce cu atât mai mult că regele își dădea toate silințele pentru a întoarce la această religie pe schismaticii, adică românii, care se aflau și dincolo de piscuri, sub domnia lui nemijlocită. Această îndatorire de a întoarce la catolicism pe toți schismaticii împărăției sale reiese chiar din jurământul regelui Bela al IV-lea (1235-1270) care conținea făgăduința de a aduce la biserica romană pe toți creștinii și pe *închipuiții creștini* care s-ar afla în țările supuse jurisdicțiunii sale. Precum și din acele pe care, cu ajutorul lui Dumnezeu, le-ar supune de atunci înainte¹.

În nenumărate rânduri sosesc de aceste îmbieri ale papilor către regii ungurești. Între altele, aflăm că, în anul 1279, Papa Nicolai al III-lea invită pe tot clerul și poporul Ungariei să dea ajutor legatului său pentru a alunga pe *schismatici* (*numele religios al românilor în tot decursul istoriei ungurești*) din hotarele țării lui. Regina mamă a minorului rege Vladislav Cumanul, Elisabeta, se grăbește a răspunde capului bisericii catolice că va îndeplini dorințele lui².

Către sfârșitul domniei lui Vladislav Cumanul, între anii 1288 și 1290, tocmai epoca descălecării Munteniei, persecuțiile îndreptate contra necredincioșilor din Ungaria iau un caracter de tot ascuțit, și provoacă, mai întâi, ieșirea în masă a poporului

eidem ecclesiae impulsurum ac viva voce promiseris quod praefatos Valachos compelleres ad recipiendum episcopum.“

1. „Nos Bella universos hereticos et alios Christianos qui relieta fide Christianitatis ad superstitionem Ismailitarum vel Judacorum pervertuntur quocunque nomine censeantur et *fictos Christianos* de terris nostris bona fide Studebhnus pro viribus exstirpare et eos qui Romanae ecclesiae in terra nostra sunt inobedientes iuxta ritum uniuscuiusque nationis qui, non sit contra fidem catholicam, compellemus obedire Rbmanae ecclesiae.“ Din Raynaldus în *Mag[azin] ist[oric] [pentru Dacia]*, III, p. 123.
2. Theiner, *Mon[umenta] Hist[oriae] Hungariae*, I, p. 344: „sed vobis assistentibus dieto legato fides ipsa *fugatis scismaticis* gloriosum dilatetur.“ Comp[ară] răspunsul Elisabetei: *Idem*, p. 347.

Res. cumanilor din Ungaria către părțile moldovenești, unde regele îi urmărește și-i aduce îndărăt¹.

Puțin timp după aceea, regele, el însuși, îmbrățișând credințele eretice ale cumanilor, din a căror viță el însuși se cobora, atrage asupra capului său toate furiile bisericii catolice, și Papa ia cele mai energice măsuri pentru a readuce, pe de o parte, pe rege la credința adevărată, pe de alta pentru a stârpi din Ungaria toate ereziile aflătoare în ea, și care amenințau să ademenească chiar pe regii cei până atunci atât de credincioși ai Ungariei.

El muștră cu mare asprime prin[tr]-o scrisoare pe Vladislav, pentru părăsirea adevăratei credințe; cere ajutor de la Rudolf de Habsburg, împăratul Germaniei, spre a readuce atât pe rege cât și pe ereticii din Ungaria la catolicism; predică chiar o cruciadă contra saracenilor și a ereticilor din Ungaria prin[tr]-un legat al său, trimis la fața locului, și în sfârșit cere de la banul Slavoniei și de la voievodul Ardealului ca să dea mână de ajutor legatului apostolic contra cumanilor, saracenilor, *scismaticilor* și ereticilor².

Prigonirile îndrumate de Papă prin asemenea măsuri provoacă o *răscoală a românilor*, chiar în anul 1290, care se vede că avu de rezultat deștărarea unei părți din ei, care trecu în Muntenia peste munții Făgărașului, precum cumanii trecuse peste acei ai Moldovei.

Pe când însă cumanii fură urmăriți, prinși și aduși îndărăt, românii rămaseră deocamdată nesupărați, din pricină că tocmai atunci, întâmplându-se să moară regele Vladislav Cumanul, se

1. Fejer; V, 3, p. 409, 1288: „praeterea cum pro reducendis Cumanis qui clandestine de regno nostro aufugerant, de finibus et terminis Tartarorum, quos nemo predecessorum nostrorum peragraverat, ultra alpes collecta multitudine baronum et nobilium regni nostri accessissemus.“
2. Theiner, *Mon[umenta] Hist[oriae] Hung[ariae]*, I, p. 364, 1290: „Nicolaus episcopus nobilibus viris Iohanni, Nicolao et Henrico filiis Henrici banis Slavoniae et nobili viro Rolando voivode ultrasilvanus eiusque fratribus... contra *scismaticos et ereticos*, qui de diversis mundi partibus... usque cohortari. Celelalte bule, toate din același an 1290, *Idem*, p. 361–364.

Reproduseră în Ungaria niște turburări pentru alegerea urmașului său, care opriră pe apăsători de a se lua după apăsăți.

Papa se îngrijii foarte mult de răscoala românilor. El dojenește prin bula, care raportează aceste fapte interesante, pe arhiepiscopul din Cluj, pentru că nu i-ar fi raportat, dacă acele turburări au încetat odată cu moartea regelui Vladislav, sau dacă mai urmează încă¹.

Iată, deci, documentată pricina descălecării Munteniei în prigonirile religioase cărora românii de peste munți erau expuși din partea bisericii catolice.

După ce am aflat motivul ce împinse pe românii Transilvaniei dincoace de munți, în câmpia Dunării, să cercetăm faptul însuși al descălecării.

Tradiția uniformă și statornică păstrată în cronicarii muntești, și care trăiește până astăzi în gura locuitorilor din părțile muntoase ale Câmpulungului, atribuie înființarea statului Munteniei lui *Radu Negru* voievodul Făgărașului, care ar fi descălecat la Câmpulung în anul 1290. Astfel, cronica anonimă a Țării Românești povestește că „la cursul anilor 6798 (1290), fiind în țara ungurească un voievod ce l-au chemat Radu Negru Voievod, mare herzog pre Amlaș și pre Făgăraș, ridicatu-s-au de acolo cu toată casa lui și cu mulțime de noroade, români, papistași, sași și tot felul de oameni, pogorându-se pe apa Dâmboviței început-au a face țară nouă. Întâi au făcut orașul ce-i zice Câmpulung; acolo au făcut și o biserică mare, frumoasă și înaltă; de acolo au descălecat la Argeș și iară au făcut oraș mare și și-au pus scaunul de domnie, făcând curți de peatră și casă domnești și o biserică mare și frumoasă“².

1. Theiner, *Idem*, I, p. 374, 1291 „Occurrit sensibus nostris non immerito admirandum quod de statu regni et novitatibus plurimis inibi subsecutis nihil ad apostolici sedis notitiam pierduxisti et precipue cum nonnunquam retroactis temporibus dispendia gravia et iacturas que diversis et provincia Colocensis incolis intulit *truculenta saevitia Scismaticorum* et ctiam paganorum“. Este evident că, pentru ca Papa să mustre pe arhiepiscop despre, neraportarea noutăților, trebuie să se fi întâmplat o răscoală chiar atunci, pe lângă altele de mai înainte.
2. *Magazinul istoric pentru Dacia*, IV, p. 231. Reprodusă și în ediție separată de Ioanid, București, 1859, I, p. 2.

Cronica redactată de Constantin Căpitanul spune și ea „că atunci „când au fost cursul anilor de la Adam 6798, iar de la Hristos 1290, Radul Vodă Negrul, care avea scaunul său la Făgăraș de la moșii și strămoșii românilor care venise de la Roma, în zilele lui Traian împăratul roman, s-au socotit ca să-și mute scaunul dincoace peste plaiu pentru ca să-și facă întărituri locurilor de paza oamenilor și să-i fie mai lesne a păzi pre cei din Ardeal de s-ar cumva apropia turcii. Ci dar Radul Vodă s-au așezat în câtăva vreme în Câmpulung unde și mânăstire frumoasă și mare au făcut; după aceea s-au dus la Argeș“¹.

Cronica anonimă, care a fost redactată în partea ei cea veche cam pe timpul lui Radu cel Mare (1493-1508)², așadar cu vreo 200 de ani în urma coborârii lui Radu Negru, raportează numai faptul descălcării, indicând ca scop al ei mai mult decât ca motiv, dorința lui Radu Negru de a face „țară nouă“. Constantin Căpitanul, care este mult mai nou, (1679)³, caută să dea o explicație a acestui fapt, pe care o atribuie cu totul fals temerei ce ar fi resimțit-o românii de peste munți, pentru înaintarea turcilor. Mai întâi ar fi neînțeles ca pentru a se apăra de turci, românii să se apropie tocmai de ei; apoi turcii pun pentru prima oară piciorul în Europa în 1356, când cuceresc Gallipoli. Lăsând la o parte explicația și luând faptul singur al descălcării, constatăm mai ales o împrejurare, care dă un puternic caracter de autenticitate tradiției, anume raportarea că Radu Negru ar fi zidit în Câmpulung o biserică, ceea ce vom constata mai jos că într-adevăr s-au întâmplat.

Această tradiție a coborârii românilor din munți, pentru a întemeia scaunul Munteniei, nu trebuie amestecată cu altă tradiție mult mai veche păstrată la români, tot în mintea vie a poporului și care se referă la cucerirea Daciei, pe timpul romanilor. Și aceasta ne-a fost pastrată atât în Căpitanul cât și în cronica anonimă a Țării Românești. Aceasta din urmă spune: „Însă d-întâi izvodindu-se de românii care s-au despărțit de romani și au pribegit spre Miază-noapte; deci trecând apa Dunării au descălecat la Turnul Severinului, alții în țara ungurească și pre apa Oltului și pre apa

1. *Magazinul istoric [pentru Dacia]*, I p. 83.

2. Aron Densușanu, *Istoria limbii și literaturii române*, Iași, 1855. p. 160.

3. *Idem*, p. 176.

Murășului și pre apa Tisei, ajungând și până la Maramureș. Iar cei ce au descălecat la Turnul Severinului, s-au tins pre sub poalele munților până la apa Oltului; atunci, s-au ales dintr'înșii boieri care au fost de neam mare, și puseră banoveți un neam ce le zicea Băsărabi... întâi să le fie scaunul la Turnul Severinului, al doilea scaun s-au pus la Strehaia, al treilea scaun s-au pogorât la Craiova". În această, povestire se vede lămurit tradiția cuceririi romane: „românii ce s-au despărțit de romani și au descălecat la Turnul Severinului“, schimbată însă și potrivită pentru a explica originea Banatului Craiovei, care exista în Oltenia la coborirea lui Radu Negru.¹

În afară de tradiție mai vin încă și alte dovezi în sprijinul coboririi lui Radu Negru din Făgăraș pe la anul 1290, anume mai multe documente care, deși au fost eliberate tocmai în veacul al XVII-lea, de mai mulți domni orășenilor din Câmpulung, se referă încă la documente mai vechi, întemeietoare a drepturilor lor, și între acestea amintesc și *un hrisov al lui Radu Negru Voievod din 6800 (1292)*. Aceste documente sunt următoarele:

1) Un hrisov de la Radu Vodă fiul lui Mihnea din 1615, care scutește pe câmpulungeni de găleată, slujbă domnească și de vamă, pentru toate vânzările și cumpărăturile ce vor vroi să facă²; de asemenea mai prevede hrisovul, că nici domnul nici vreun boier să nu poată moșteni vreodată o avere vacantă, ci s-o ia în stăpânire orășenii. Domnul să nu poată dărui nicio avere a orașului, ceea ce arată că pământurile orășenilor nu erau domnești, ci aparțineau locuitorilor orașului încă dinainte de descălecare, proprietate pe care domnul nou venit în țară, vroia să o respecte, pentru a nu-și înstrăina simpatiile locuitorilor. În caz[ul] când

1. *Istoria Țării Românești*, Ioanid, p. I. Se cunoaște că avem în această povestire o tradiție poporană, și nu un răsunset al istoriografiei, de pe modul cum amestecă colonizarea Daciei de romani cu întemeierea Banatului Craiovei. Rösler, *Romanische studien*, p. 208, rapoartă această tradiție a venirii românilor de peste Dunăre, la pretinsa lor emigrare din peninsula Balcanului, către Dacia Traiană. Cum se explică atunci rostirea anumită a tradiției despre românii care s-au despărțit de romani?
2. Găleata era darea din recolta grânelor. Vama era taxa ce se lua de la vânzarea fiecărei marfe în oraș chiar, un soi de accis comunal.

imobilul unui mort s-ar vinde pentru datorii, să nu fie nimine volnic a-l cumpăra afară de orășeni. Aceștia mai au apoi dreptul de a judeca ei înșii daraverile lor, și păstrează deplina proprietate asupra munților înconjurători orașului, care sunt anume enumerați. Hrisovul arată că aceste privilegii, au fost dovedite de orășeni prin alte hrisoave vechi, unul de la *Mihail Voievod* din 6900 (1392), altul de la *Vlad Vodă* 6947 (1439) și un al treilea de la *Vladislav Vodă* 6960 (1452)¹.

2) Un hrisov de la *Leon Tomșa* din 1633, care repetează și întărește pe acel al lui *Radu Mihnea*.

3) Al treilea hrisov al câmpulungenilor este dat lor de *Matei Basarab*, în ziua de 12 aprilie 1636, întărindu-le prin el, niște *alte privilegii, ce nu se văd în documentele lui Tomșa și Mihnea*, precum acela că oamenii de afară nu ar fi învoiți să aducă vin în oraș și că orășenii nu ar fi îndatorați a da pitarilor, vinarilor, dejmarilor și tuturor celor ce umblă cu slujbe domnești, nimic alta fără numai un plocon de bucate. Acestea le întărește *Matei Basarab*, „pentru că au văzut domnia mea multe hrisoave bătrâne și vechi făcute tot pentru așăzământul orașului, întâi *hrisovul strămoșului domniei mele, prea luminatul și blagocestivul și de Hristos iubitorul reposatul Io Radul Negru Voievod, leat 6800 (1292)*, și hrisosovul lui *Mihail Voievod leat 6900 (1392)*, și hrisovul *Vladului Vodă, leat 6947 (1435)* și hrisovul lui *Viadislav Voievod, leat 6960 (1452)*”².

4) În același an, *Matei Basarab* mai dă orășenilor și un al doilea hrisov, prin care le întărește proprietatea asupra munților orașului, referindu-se la aceleași documente ca în hrisovul pentru întărirea privilegiilor, și amintind anume pe acel al lui *Radu Negru* din 1292³.

5) Al cincilea document, al orășenilor din Câmpulung, este dat de *Mihnea Vodă* în anul 1659, repetând iarăși întărirea privilegiilor amintite și enumerând între hrisoavele vechi, pe baza cărora le încuviințază această favoare, hrisovul lui *Radu Negru Voievod* din 1292, și acel al lui *Mihail Voievod* din 1392.

1. Acest hrisov și cele următoare în *Magazinul istoric pentru Dacia*, V, p. 331-339.

2. *Mag[azin] ist[oric] [pentru Dacia]*, V, p. 338.

3. *Idem*, p. 340.

6) Al șesele document pornește de la Gheorghe Ghica din 1660.

7) Al șeptelea de la Grigorie Ghica din 1672.

8) Al optulea de la Gh. Duca din 1682, și aceste trei de urmă referindu-se pentru întărirea privilegiilor, la hrisovul lui Radu Negru din 1292.

Originalele acestor hrisoave au dispărut, și ele sunt păstrate, numai în niște copii, ce se află la primăria de Câmpulung. Critica lor externă este, deci, peste puțină de făcut și ne rămâne de stabilit autenticitatea lor numai pe criteriile interne. Acestea însă vorbesc numai decît pentru existența lor reală, și nu pot admite nici într-un chip plăsmuirea lor.

Într-adevăr, dacă ele ar fi fost plăsmuite, ar trebui ca atât domnii, de la care se spune în ele că porneau hrisoavele cele vechi cât și datele lor, să corespundă *cu arătările cronicelor* mai mult sau mai puțin cunoscute ale Munteniei; căci, desigur, falsificatorul se va fi îngrijit a da o aparență de adevăr operei sale. Și trebuia, deci, să bage de seamă a nu atribui documente unor domni, ce nu ar fi existat sau nu ar fi domnit la datele indicate în ele. Ei bine! tocmai aceasta nu se întâmplă. Atât numele domnilor cât și data documentelor emanate de la aceștia, *nu corespund deloc cu șirul domnilor conținut în cronicile Munteniei*. Critica istorică pe care o vom face mai la vale la istoria Munteniei, va dovedi însă că șirul domnilor conținut în cronicari este închipuit, și documentele vor stabili pe un altul, care tocmai *corespunde pe deplin cu datele și domnii citați în hrisoavele Câmpulungului*.

Așa, unul din hrisoavele vechi, este dat ca de la *Vlad Vodă* din 1439. Cercetând cronicile Munteniei, aflăm că de la 1427-1445, este arătat că domnind unul *Vladislav Vodă*, pe când documentele contemporane ne arată ca domn între anii 1430-1446 pe *Vlad Vodă Dracul*. Și mai clar reiesă adevărul existenței actelor vechi, citate în documentele Câmpulungului, la actul din 1452. Acesta este arătat ca pornind de la *Vladislav Vodă*. Cronicile pun însă să domnească de la 1445-1460 pe *Radu cel Frumos*, pe când documentele contemporane ne arată, ca domn în acel an, într-adevăr pe *Vladislav al III-lea*, 1452-1456¹.

1. Comp[ară] Căpitanul, în *Mag[azin] ist[oric] [pentru Dacia]*, I, p. 99 și 103 și *Cron[ica] anon[imă]*, *idem*, IV, p. 234.